

Reportaža

Od Triglava do Piranskega zaliva

TAM, KJER ŽIVIŠ, TO SI.

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA Ervin Hladnik - Milharčič

ore so bile narejene za socialno izolacijo. Bila je zadnja sobota pred prepovedjo gibanja iz ene občine v drugo. Na tretjem ali četrtem ovinku proti Vršču sem ob cesti zapeljal na gozdno jaso, ki se je zdela kot narejena za družinski piknik. Kot zavesa razporejene smreke, Himalaja nad njimi in trava, ki je zima ni utegnola pokončati. V predpisanim številu ne več kot štirih najzobjih članov družine smo razprostrli karirasto odejo in odprli košare s hrano. Nikjer nikogar. Daleč naokrog tišina. Vsa pravila ljudomrzništva so bila upoštevana.

Ko smo končali in pospravili, se je z Vršču spustil policijski avtomobil in zapeljal do mene. Nekaj je bilo v tej sliki očitno narobe. Ampak kaj?

»Ne mi reči, da je ta parcela vaša last,« je policist čez okno vprašal z očitajočim glasom in pogledal na kriminalno zgovorno registrsko tablico. Pravičen dogovor je seveda v teh okoliščinah: »Kdo vprašuje?« Vendar se je vame že hinavsko naselila ideja nadzorovane družbe, kjer ima uniformirana uradna oseba vedno prav, državljan pa je v odnoju prekršku. Tako je bilo pod Avstrijo in Otomanskim imperijem in obema Jugoslavijama, ki sta bili dednjici teh imperijev. In tako je še danes. Uradniške navade se prenašajo z ene genera-

rod, so minili. Prišlo je obdobje lokalpatriotizma in šovinizma. Priznal sem, da sem z uredbo seznanjen.

»Odstranite se z javne površine v občino svojega stalnega bivališča.« Je bilo to priporočilo ali zapoved? Zvenelo je kot zapoved. Podredil sem se izrednim razmeram in prižgal motor. Sledil sem mu proti jezercu ob vznožju serpentin ne čisto prepričan, da sem bil v prekršku. Vendar je v dolini policijski avtomobil zavil k nekaj parkiranim avtomobilom z očitnim namenom, da tudi tam vzpostavi red. Okrog jezera se je v skupinah po dva ali tri sprehajalo nekaj ljudi. Mladi par se je kopal. Ravno množica to ni bila. Vtis je bil, da gre za družinske člane, vendar je to očitno zahtevalo intervencijo.

Ob vrnitvi v Ljubljano sem nekoliko presečen ugotovil, da sem bil del nepregledne horde ljudi, ki so v soboto okupirali Slovenijo. Znanec, ki živi v Portorožu, mi je po telefonu razburjeno povedal, da je bilo na Obali »za zmešat«. »V Ankarano avtomobil za avtomobilom z ljubljanskimi in mariborskimi registracijami!« On jih ni videl, ker ne gre iz hiše. Vendar ve, da je bil položaj dramatičen. V njegovi soseščini imajo ljubljanci vikend. Prišli so in cel dan veseljačili po vrtu s prijatelji.

Fotografija: Bojan Velikonja

gistrske tablice avtomobilov. Tam, kjer živiš, to si. V Banjaluki so streljali na avtomobile s tablicami iz Zenice, v Višegradu pa na tablice iz Tuzle. Na sarajevske registracije so streljali povsod. Prva poteza, ki jo je naredila zaveznikiška uprava po daytonskem sporazumu, je bila zamenjava tablic. Registrske oznake je general računalniški program, ki je onemogočil identifikacijo izvora avtomobila.

V soboto pred cvetno nedeljo sem šel pogledat, ali so meje med občinami res militarizirane. Na izhodu iz Ljubljane je bila postavljena zgljedna zapora avtocest z desetino policistov, ki so ustavili vse, kar je brez ustreznih dokumentov hotelo s severa na jug. Ustaviti promet med severno in južno Evropo je otročje lahko.

Rezultat je bil spektakularen. Ob Brezovici do Izole so bili na cesti samo še konvoji tovornjakov pod policijskim spremstvom, tu pa tam avtomobil, osamljen tovornjak. Res je bilo videti, kot da se voziš v zaledju vojne. Izola pa mirna in zapuščena, kot bi se bili njeni prebivalci še enkrat demokratično kot en mož odločili, da se odselijo. Od parkirišča pri kinu Odeon do trga Mazzoli sem srečal tri ljudi.

Ljubljanska ulica, kjer **Drago Mislj** - Mef čez celo leto organizira festival, ki teče podnevi in ponoči, je bila tiha in prazna. Mef je pogledal skozi vrata svoje hiše in se ozrl okoli. Z druge strani ulice sem ga vprašal, če so Izolani res postali tako ljudomrzni, da z gorjačami odganjajo ljudi, ki so prišli od zunaj. V mestu, kjer so vsi prišli od zunaj, je to še posebej nenavadno.

»A se zdaj tudi tukaj počutite ogroženi od tujcev?« sem vprašal z varne razdalje.

»Moraš razumeti,« je skozi pisano ruto čez obraz rekel glasbenik, »da tukaj od blizu spremljamo položaj v Italiji in vemo, da je lahko zares hudo.« Zato je tudi ulica, ki vabi tuje, opustela.

»Prvi konec tedna izolacije je bilo zares neprijetno in ljudje so se ustrašili. Tukaj je bila takšna gneča, da nisi mogel skozi. Ljudje so prišli do zunaj in se obnašali, kot da ni nič. Kot da niso slišali za ta virus. Na kontinentu so se tega manj zavedali kot tukaj. Mi pa smo se jih izogibali in pustili, da svoje viruse delijo med seboj. Bilo je veliko jeze. Zdjaj pa ni več nikogar, ker smo vsi na istem.« Rekel je, da so mediteranska mesta narejena z ozkimi ulicami prav za takšne situacije. Normalno se lahko z

okna pogovarjaš z nekom na oknu čez ulico, ni treba kričati, in si lahko zaupaš tudi intimne stvari. Na Gorenjskem, kjer je sosednja hiša dva kilometra stran, tega ne moreš. Rekel je, da tako kot vsi drugi zdaj živijo življenje brez ugodja. Tudi če je hiša še tako lepa, pri-

Titov trg v Kopru je bil spokojen kot Trg nebeškega miru v Pekingu. Pred Loggio je sedela samo **Irena Urbič**, ki bi v tem času morala mrzlično pripravljati mednarodni kulturni festival *Forum Tomizza*, ki ne priznava meja in v treh državah poteka v Trstu, Kopru in Umagu.

silno življenje v njej ni nič lepega. Ugodje je svoboda, tega pa naenkrat ni. Mef je glasbenik in hoče nastopati. Zdjaj vsak dan poje po internetu. Ampak rad bi ven.

»Če se bo to vleklo, bom nastopal v sobi, na platnu na ulici pa bo moj nastop. Že zdaj ves čas vrtimo glasbo, da ulici ni dolgčas. Ni dolgčas samo nam, tudi ulici to ni zabavno. Navajena je drugače živeti. Vendar smo v redu. Edini depresivec v naši družini je naš pes Leonard. Bil je vaju stopti iz hiše in najprej iti na levo k mizicam, kjer so plili kavo, in je dobil vsaj piškot. Potem pa na desno do gostilne, kjer je tudi kaj dobil in ga je kdo počohal. Zdjaj pa pride ven, pogleda levo, nikogar. Pogleda desno, nikogar. Gostilna zaprta, piškotov ni.«

»Prej ali slej se bomo odrešili tega groznega strahu. Takrat se mora videti, da smo pri ži-

Prej ali slej se bomo odrešili tega groznega strahu, je prepričana Irena Urbič.

vljenju ohranili idejo internacionalizma, skupnosti in solidarnosti. Zdjaj lahko gledamo samo domači vrt ali tudi samo domačo kopalnico. Zoprno je biti zaprt. Ampak v resnici veliki svet še vedno obstaja in z njim tudi veliki svet idej. Vrnili pa se bo tudi oni drugi svet.« Na Obali so res kričali, da hočejo začeti svoje oaze pred invazijo. Ampak tudi njim postaja dolgčas.

Na poti na Goriško, kjer se zdaj naš svet konča pri betonskih pregradah na mejnih prehodih, sem se ustavil v Lovki pri arhitektu **Mateju Mljaču**. V kuhinji je skupaj s hčerko Almo pripravil testo za kruh.

»Čas je seveda nekaj zelo posebnega,« je rekel. »Po šestih generacijah oštirjev je sedanji lastnik gostilno prvič zaprl. Niti med prvo niti med drugo svetovno vojno niti med slovensko vojno ni bila gostilna, razen ob četrthih, nikoli zaprta. Vedno je delala. Zdjaj pa greš čez vas in ne srečaš nikogar.« Na koncu vasi je državna meja, naprej pa Trst.

»Na izolacijo doma se lahko pripraviš,« je rekel Mljač, ki ima v kleti vino, klobase in prhut. »Ampak ko sem čez Bazovico hotel čez Trst v Koper in sem na cesti zagledal betonske bloke, mi je zlomilo srce.« Cel svet se je zaprl vase.

Prej ali slej se bomo odrešili tega groznega strahu, je prepričana Irena Urbič.

Če se bo to vleklo, bom nastopal v sobi, na platnu na ulici pa bo moj nastop, pravi Drago Mislj - Mef.

Družba v času koronakrize

Solidarnost in krutost

Kadar izbruhne vojna, ljudje govorijo: »To ne bo dolgo trajalo, je prenemno.« Cisto jasno je, da je vojna prenemna stvar, a to ji nikakor ne brani, da ne bi dolgo trajala. Neumnost zmeraj dolgo traja, to bi ljudje čisto gotovo že zapazili, če ne bi zmeraj mislili le nase.

Albert Camus, Kuga (Ljubljana, 2007, str. 36)

Darja Završek

oronakriza se je ponekod začela skoraj evforično. Ljudje so poudarjali, kako se bo v kriznih časih povečala solidarnost, ali pa zatrjevali, da bo solidarnost nujen rezultat koronakrize. Kaj kmalu se je izkazalo, da je šlo večinoma za solidarnost enakih: tistih, ki so si lahko naredili zaloge kvalitetne hrane, odpotovali na svoje vikende, se ukvarjali s športom in se v množičnih medijih fotografirali v »samokarantena« na svojih terasah in vrtovih hiš.

Solidarnost enakih

Kot v obdobju socializma se je tudi ob samizolaciji in socialnem samoomejevanju osebna tesnoba spreminjala v šale. Deljenje spominov je postalo osebna politika ravnanja s krizo. Evforično je bilo tudi spominjanje na neprijetnosti s pomankanjem toaletnega papirja, namesto katerega je bil v socializmu včasih uporabljen kar časopis, z nožem narezan na majhne lističe. V začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja je obveljala praktična modrost in metafora obenem, da je socializem propadel zato, ker ljudem ni zagotovil (dovolj mehkega) toaletnega papirja in drugih higienskih pripomočkov. Ob izbruhu korone so mi povedali anekdotično o delavki, zaposleni v Zavarovalnici Triglav, ki je v začetku osemdesetih let, razburjena ob skorajšnjem prihodu nemških menedžerjev, prosila nadrejenega, da bi za čas njihovega obiska nakupili mehki toaletni papir. »Če je za našo rito dober, bo tudi za švabske!« ji je odgovorila nadrejena in tako kompaktno toaletnega papirja spremenila v politično vprašanje.

Solidarnost je prišla do izraza v nekaterih blokih, kjer so mlajši opravili nakupe za starejše in bolne ter poskrbeli za razkuževanje; domovi za starejše so na pomoč poklicali pristojne. Solidarnost in geopolitika sta se ob prihodu kitajskih, kubanskih in ruskih zdravnikov v Italijo, sicer prepotrebno podpore, temeljito prepletli. Kar se kaže kot skrb, je lahko resnična nevarnost prihodnjih političnih iger moči.

V domovih za starejše smo videli največji paradoks, saj so se iz prostorov skrbi preobrazilo v prostore nevarnosti. V institucijah, kjer naj bi bilo za ljudi poskrbljeno od zore do mraka in ki se jim v Sloveniji na noben način ne moremo odpovedati v zameno za manjše, transparentnejše in družinskimi oblikam podobne skupnostne službe, je postala nevarnost za ljudi v resnici največja. Teško si je predstavljati strah svojcev in kot poudarjajo tuji epidemiologi, nikoli ne bomo vedeli, koliko jih umre zaradi korone in koliko s korona. Ustanove z vsaj 250 stanovanj in zaposlenimi, ki so kadrovske in finančno slabo preskrbljene, pri zaščitni opremi pa pozabljene, so postale prostor širjenja okužb. Tudi v Franciji, kjer je v domovih za starejše manj ljudi, je prišlo do hitrega širjenja virusa prav v največjih institucijah, kjer živi na kupu 90 starejših in za katere je Francija obljubila, da jih bo v nekaj letih transformirala v majhne, ljudem prijazne bivalne skupnosti. Če je koronakriza na eni strani normalizirala smrt, jo je na drugi strani povsem ločila od

tistih, ki si želijo biti ob umirajočih. Ljudje v obdobju korone umirajo sami.

Krutost

Pisanje o solidarnosti ne gre brez pisanja o krutosti. Krutost je mogoča, če se drugega kognitivno najprej odrine od sebe in se ga vidi kot povsem drugačnega od tega, kakršen se človek zdi samemu sebi. Trditve, da je človeka »strah«, pogosto prikriva krutost. Ker ljudje o strahu govorijo kot o svojih intimnih občutkih, je takšnim občutkom težko oporekati. Ko nekdo reče, da ga je strah, pogosto razumevajoče umolknemo. »Strah pred drugim« (pred izletniki iz mesta, tuji, migranti) in »strah za druge« (svojce, bolne) postaneta opravičilo za krutost. V Indiji so v zadnjih tednih večkrat ob cesti dezinficirali kar cele skupine vračajočih se delavcev in njihovih družin, tako da so jih z vodnimi curki polivali z milnimi mešanicami ali celo močnejšimi kemikalijami ter odraslim in otrokom odredili, naj mižijo. V kenijski regiji Kwale je 18. marca skupina možkih od smrti preplela mimoidoče, ki je kihal in po njihovem mnenju kazal simptome koronavirusa. V Sloveniji se je na krutost, ki naj bi bila posledica strahu pred okužbo s covidom-19, najprej odzval zagovornik načela enakosti, ki je ljudi, ki so v Beli krajini šikanirali okuženo družino in njim podobne, pozval k strpnosti in solidarnosti.

Zdi se, da se strah pred drugim in za druge v koronakrizi spreminja v legitimno krutost do drugih.

Zdi se, da se strah pred drugim in za druge v koronakrizi spreminja v legitimno krutost do drugih.

Tudi fenomen, ki so ga nekateri poimenovali kar koronasizem, je povezan z krutostjo. Koronasizem je odziv na že dolgo obstoječe družbene neenakosti in presodke. Bogata naftna družba Saudi Aramco iz Savdske Arabije je enega od svojih številnih izkoriščanih migrantskih delavcev oblekla v karton, na katerem je bilo zatak-njeno dezinfekcijsko razpršilo. Moškega so postavili v predverje ene od bogatih poslovnih palač, da je kot razkuževalnik rok služil bogatim trgovcem, ki so prihajali v stavbo. Koronasizem se širi tudi po Evropi. Na Nizozemskem in v Veliki Britaniji so bile njegove tarče v zadnjih tednih ljudje azijskega fenotipa, na katere so domačini kričali, jih zmerjali ali celo suvali s kole. Na nemškem otoku Sylt, kjer imajo svoje vikende predvsem premožni ljudje, so domačini uprizorili pravi lov na avtomobile z registrskimi tablicami HH (Hansstadt Hamburg), češ da jim bodo meščani pri-

Ko sem hotel čez Trst v Koper in sem na cesti zagledal betonske bloke, mi je zlomilo srce, pravi Matej Mljač.

cije uradnikov na drugo in formularji zgolj prevajajo iz ene govornice v drugo. Menjajo se zgolj pečati. Za orožnikom je država in ta se nikoli ne moti.

»Ne,« sem odgovoril z nasmehom in že privolil v to, da so izredne razmere nova normalnost. »To je Triglavski narodni park.« Nekje spodaj je bila tabla, da smo dobrodošli v Triglavskem narodnem parku.

Bolj priporočila kot zapovedi

»Pa ste seznanjeni z uredbo prepovedi zbiranja na javnih površinah?« je policist spraševal naprej. Tukaj bi moral začeti polemiko o tem, kaj ta uredba dovoljuje in kaj prepoveduje. Zbiranje na javnih mestih in njegova prepoved je bila v tistem trenutku zelo raztegljiva kategorija demokratične ureditve družbe. Z uredbami pa je tako kot z desetimi božjimi zapovedmi. Razen pete in sedme so preostale bolj priporočila kot zapovedi. Na kršitvi desete pa sploh temelji sodobni kapitalizem kot dinamičen družbeni red.

Vendar gorenjski naglas uradne osebe ni dopuščal niti misli na politično ali teološko polemiko. Časi pritlehnege bednega nacionalizma, ko si se lahko izgovarjal na na-

Z uredbami pa je tako kot z desetimi božjimi zapovedmi. Razen pete in sedme so preostale bolj priporočila kot zapovedi.